

УДК 373.3.091.39:614]:37.091:331.101.1

Ольга Федій

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка
ORCID ID 0000-0002-9988-7929

Евгенія Починок

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка
ORCID ID 0000-0002-6419-4567

Наталія Гібалова

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка
ORCID ID 0000-0001-7373-9859

Людмила Процай

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка
ORCID ID 0000-0001-5262-4630

DOI 10.24139/2312-5993/2025.04/123-135

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЗАСОБАМИ ЕРГОДИЗАЙНУ

У статті обґрунтовано організаційно-педагогічні умови організації здоров'язбережувального середовища початкової школи засобами ергодизайну, презентовано функціональну модель реалізації цих умов. Уточнено сутність ключового поняття «здоров'язбережувальне середовище початкової школи» та зміст його складників, а також сутність дефініції «ергодизайн». Схарактеризовано критерії й показники ефективності організації здоров'язбережувального середовища початкової школи, а також відповідні рівні (достатній, середній і початковий). Результати дослідження доводять, що забезпечення ефективного здоров'язбереження у початковій школі є однією з найважливіших завдань НУШ і насамперед передбачає моделювання ергономічного освітнього середовища.

Ключові слова: педагогічні умови, ергодизайн, здоров'язбережувальне середовище, початкова школа, освітній простір, учні початкових класів.

Постановка проблеми. У сучасному соціокультурному просторі здоров'я утверджується як ключова аксіологічна категорія, що визначає стратегічні напрями розвитку суспільства. Цей феномен стає пріоритетним у державній освітній політиці, що відповідає запитам часу. Особливої значущості питання здоров'язбереження набуває на рівні початкової освіти. Саме в цей період закладається основа для гармонійного розвитку особистості, її фізичного, психічного та соціального благополуччя, що є вирішальним для формування життєстійкості та адаптивності в умовах динамічних суспільних трансформацій.

Аналіз нормативно-правової бази засвідчує високу актуальність проблеми здоров'язбереження в сучасній Україні. Згідно із Законом України «Про освіту», одним із основних завдань є формування здорового способу життя та створення безпечного освітнього середовища. Це положення конкретизується в Законі України «Про повну

загальну середню освіту», де особлива увага приділяється захисту життя та здоров'я учасників освітнього процесу, особливо в умовах воєнного стану. Крім того, Указ Президента України «Про Національну стратегію розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у Новій українській школі» підкреслює необхідність системного підходу до формування культури здоров'я, що охоплює не лише фізичне, а й психологічне та соціальне благополуччя. Ці документи є міцним нормативним фундаментом, що визначає дослідження здоров'язбережувальних аспектів освітнього процесу як пріоритетне та вкрай необхідне для забезпечення стійкого розвитку українського суспільства.

В умовах воєнного стану в Україні забезпечення здоров'язбережувального освітнього процесу набуло статусу одного з провідних завдань держави та громадянського суспільства. Втрата почуття безпеки, досвід евакуацій, перебування в укриттях і порушення звичного навчального ритму створюють нові виклики, що суттєво змінюють зміст, функції та методи сучасної освіти. У такій ситуації школа має виконувати не лише освітню, а й стабілізаційну та підтримувальну функцію – бути простором психологічної допомоги й адаптації, який сприятиме відновленню життєвої стійкості дітей і подоланню освітніх втрат завдяки інтеграції гуманістичних та здоров'язбережувальних підходів.

Теоретичні дослідження та результати педагогічної практики свідчать про наявність тісного взаємозв'язку між станом здоров'я школярів і низкою чинників, серед яких – організація та адаптованість освітнього процесу, рівень інтеграції соціально-емоційного навчання, достатня рухова активність дітей, а також оптимальне предметно-просторове середовище. Водночас надмірна статичність діяльності, деформація ціннісних орієнтацій учнів, стресові розлади, динамічність освітніх змін без урахування науково обґрунтованих принципів їхньої організації, дефіцит якісних соціальних контактів, інформаційні перевантаження у «сенсорно збіднілому» просторі, залежність від віртуального комп'ютерного середовища разом із дидактогенними факторами чи посттравматичними стресовими розладами провокують розвиток функціональних, а згодом і патологічних змін в організмі дитини. За таких умов сучасна освітня практика орієнтована на подолання «бар'єру тривіальності», що актуалізує потребу у пошуку та критичному осмисленні новітніх моделей і підходів до створення освітнього простору на основі національної ідеології збереження

здоров'я. Відтак саме ергодизайн постає як провідний механізм забезпечення гармонійного поєднання естетичних, функціональних і психофізіологічних характеристик освітнього середовища, яке визначально впливає на комфорт і добробут молодших школярів.

Аналіз актуальних досліджень. Значний внесок у розвиток здоров'язбережувальної педагогіки зробили І. Бондар, М. Гриньова, Б. Долинський, О. Дубогай, В. Оржеховська та інші. Науково вартісними є різноаспектні дослідження, присвячені формуванню освітнього середовища, що сприяє збереженню і зміцненню здоров'я дітей, зокрема роботи М. Башмакова, Л. Бережної, Т. Бойченко, О. Ващенко, В. Ільченко, С. Дудка, В. Ковалька, А. Маджуги, П. Матвієнка, Г. Мешко, Т. Осадченко, С. Омельченко, О. Підгорної, Л. Сливки, А. Цимбалару та інших.

Питання інтеграції принципів ергономіки й ергодизайну в освітній процес висвітлювали у своїх роботах вітчизняні науковці О. Бойчук, Т. Борисова, О. Букатова, В. Вовкотруб, О. Гервас, В. Голобородько, О. Гончар, Н. Карапузова, О. Лаврентьєва, І. Петренко, Є. Починок, Т. Прибора, В. Свірко, С. Скидан. Проблематика впровадження ергономічного підходу викликає помітний інтерес серед зарубіжних дослідників, що знаходить відображення у педагогічних розвідках таких учених, як Г. Беннетт, Д. Хармон, Л. Вейнштейн, М. Росс, Д. Норбек, Дж. Менелл, С. Ларсон, К. Лейн, М. Річардсон, Е. де Роз'єр. Аналіз наукових джерел свідчить про зростання інтересу до питань ергономічного забезпечення навчального процесу та оптимізації діяльності його учасників. Водночас, у практиці Нової української школи впровадження педагогіко-ергономічних принципів наразі здійснюється точково й не має системного характеру, що вказує на необхідність подальших наукових розвідок та емпіричного обґрунтування їх ефективності в контексті формування здоров'язбережувального освітнього середовища.

Метою статті є теоретичне обґрунтування педагогічних умов організації здоров'язбережувального середовища початкової школи засобами ергодизайну.

Методи дослідження. У процесі дослідження було застосовано комплекс теоретичних та емпіричних методів: теоретичні (аналіз, синтез, узагальнення та систематизацію наукової літератури, педагогічного досвіду, а також нормативно-правових документів, що стосуються здоров'язбереження, ергономіки та ергодизайну в освітньому просторі, педагогічне моделювання); емпіричні методи (педагогічне

спостереження, опитування (анкетування, бесіди, інтерв'ю) вчителів, учнів та їхніх батьків для збору інформації щодо їхнього сприйняття освітнього середовища та ставлення до ергономічних рішень).

Виклад основного матеріалу. Аналіз наукових підходів до трактування поняття «здоров'язбережувальне середовище» свідчить про багатовимірність і комплексність його змісту. Дослідники підкреслюють, що воно охоплює як матеріальні, так і нематеріальні аспекти організації освітнього простору. Так, (Сливка, 2014, с. 81) акцентує увагу на реальному та віртуальному оточенні школяра, у якому поєднуються педагогічні, соціальні, культурні, гігієнічні й психологічні умови, що відповідають віковим та психофізіологічним особливостям учнів і сприяють їхньому фізичному та особистісному розвитку. У працях (Дудко, 2025, с. 36) здоров'язбережувальне середовище розглядається як навчальне середовище, орієнтоване на формування здоров'язбережувальної компетентності та свідомого ставлення до власного здоров'я і здоров'я оточуючих. Подібну позицію висловлюють (Карюк, Ярощук, 2020, с. 52), наголошуючи на важливості усвідомлення дитиною цінності власного здоров'я та оволодіння способами його збереження й саморегуляції. З іншого боку, (Осадченко, 2016, с. 21) трактує поняття як педагогічно організовану систему умов, що забезпечує ефективність освітнього процесу на основі формування пріоритетного ставлення до здоров'я як найвищої життєвої цінності. У цьому контексті важливими стають функціонування здоров'язбережувальних технологій і методів, спрямованих на розвиток відповідних компетентностей. У визначенні (Баличева, 2021, с. 179) робиться акцент на колективному характері створення такого середовища, яке формується адміністрацією, педагогами, батьками й самими учнями з метою зміцнення здоров'я та оптимізації умов діяльності учасників освітнього процесу. (Починок, 2024) розглядає його як спеціально організовану систему педагогічних чинників, яка забезпечує не лише збереження, а й зміцнення здоров'я особистості в умовах безпеки, фізичного та психоемоційного комфорту.

Таким чином, у сучасному науковому дискурсі здоров'язбережувальне середовище будемо розглядати як *інтегровану систему педагогічних, соціокультурних і психологічних умов, що спрямовані на забезпечення всебічного розвитку особистості учня, формування в нього компетентностей, необхідних для підтримки та збереження здоров'я протягом*

життя. Його компонентами є інформаційно-предметний, організаційно-методичний, фізично-просторовий та соціально-комунікативний складники.

Ергодизайн у сучасних наукових дослідженнях розглядається як поєднання ергономічних принципів та дизайнерських підходів, спрямованих на створення безпечного, функціонально комфортного й ефективного освітнього середовища. Його сутність визначається через інтеграцію ключових характеристик дизайну – функціональності, адаптивності, естетичності, цілісності та художньої виразності. Науковці підкреслюють, що ергодизайн має також соціальний вимір, адже поєднує інноваційність і корисність у площині людиноорієнтованості, а творча ергодизайнерська діяльність у закладах освіти спрямована на визначення соціокультурно значимих властивостей об'єктів (Голобородько, Свірко, & Рубцов, 2013). *Отже, ергодизайн постає як багатовимірне поняття, що охоплює фізичні, функціональні, психофізіологічні та соціальні аспекти, а в освітньому просторі інтегрує інформаційну й просторово-предметну організацію середовища відповідно до потреб людини, забезпечуючи гармонійне поєднання корисності, безпеки, інноваційності та людиноцентричності.*

У сучасній педагогічній науці поняття «педагогічні умови» є одним із ключових методологічних інструментів, що визначає стратегію дослідження та практичної реалізації наукового задуму. У контексті нашого дослідження *під педагогічними умовами організації здоров'язберезжувального середовища початкової школи будемо розуміти комплекс цілеспрямовано сконструйованих та реалізованих взаємопов'язаних компонентів освітнього процесу (змістовного, організаційно-методичного, психолого-педагогічного та матеріально-технічного), що забезпечують створення оптимального простору для збереження, укріплення та формування здоров'я молодших школярів, їхньої вітальної компетентності та сталого мотиву на здоровий спосіб життя.*

У процесі визначення комплексу педагогічних умов було враховано існуючі наукові типології й підходи до класифікації педагогіко-ергономічних умов освітнього середовища, представлені в працях вітчизняних фахівців у галузі ергодизайну. На основі аналізу наукових джерел (Т. Борисова, В. Воловиченко, В. Голобородько, О. Гончар, О. Лаврентьева, Є. Починок, Г. Сажко, С. Скидан та ін.) та педагогічного досвіду, виокремимо три ключові педагогічні умови

організації здоров'язбережувального середовища початкової школи засобами ергодизайну: *застосування інтерактивних та активно-рухових технологій навчання, що передбачають динамічне зонування освітнього простору початкової школи; забезпечення естетичної привабливості, емоційного комфорту і сенсорної насиченості освітнього середовища початкової школи; систематичне управління процесом організації та створення здоров'язбережувального середовища з дотриманням принципів ергодизайну*

Розкриємо зміст кожної з організаційно-педагогічних умов.

Перша умова. *Застосування інтерактивних та активно-рухових технологій навчання, що передбачають динамічне зонування освітнього простору початкової школи.* З-поміж арсеналу існуючих технологій навчання, нами були обрані ті, як активізують пізнавальну діяльність учнів початкових класів через взаємодію, гру, рухову активність, роботу в парах, групах, у змінному темпі тощо. Такі технології навчання забезпечують раціональне чергування розумової та фізичної активності, зниження навчального перевантаження, формування навичок саморегуляції та дбайливого ставлення до власного здоров'я. Причому, як рекомендують зарубіжні вчені, варто надавати перевагу видам діяльності «...для активізації тих частин мозку, що стимулюють їхні зорові, слухові й дотикові відчуття» (Ясюк, 2024).

Зонування та гнучка організація простору класу – дві сучасні тенденції, що доповнюють та врівноважують одна одну, причому перша «демонструє різноманітність та варіативність видів навчальної взаємодії учнів з об'єктами шкільного середовища» (Цимбалару, 2020, с.80). Таким чином, під динамічним зонуванням освітнього простору будемо розуміти організацію класної кімнати як багатофункціонального середовища, що швидко трансформується під потреби різних видів діяльності (групова чи індивідуальна робота, рухові активності тощо) та забезпечує різноманітність форм навчальної взаємодії учнів між собою та з об'єктами освітнього середовища.

Численність варіантів оформлення навчального простору та моделей організації класного середовища репрезентовано у довідкових інтернет-ресурсах чи фахових виданнях, які акумулюють провідні концепції сучасної освітньої просторової організації, відповідно до потреб молодших школярів. У даному аспекті варто згадати досвід зарубіжних науковців, зокрема рекомендації та прийоми зонування приміщення початкової школи Мері Вейд, педагогічну систему Реджо Емілія

(«педагогіка простору») (Деміракі, 2018), що полягають у визнанні дитини як активного і здатного до самовираження учасника освітнього процесу, а простір – як «третього вчителя».

Реалізація даної організаційно-педагогічної умови сприяє, на наше переконання, розвитку координаційних здібностей молодших школярів, забезпечення оптимальної візуалізації та інтеракції учасників освітнього процесу. У молодшому шкільному віці ці здібності мають високу пластичність, оскільки саме в цей період активно формуються основні рухові навички, просторове сприймання, швидкість реакції і точність рухів.

Сучасний освітній простір має «надихати» молодших школярів на рухову активність, а не обмежувати її, як досить часто буває у традиційних класичних інтер'єрах. Так, застосування різноманітних видів мультимедійного обладнання (інтерактивні дошки й панелі, інтерактивні столи й підлоги), багатофункціонального навчального обладнання, технологій з елементами доповненої реальності (AR) у поєднанні з інтерактивним та активно-руховим навчанням сприяє розвитку моторних навичок, логіки, координаційних здібностей молодших школярів.

Постійна зміна локацій суб'єктів освітнього процесу, а також використання наочних засобів та мультимедіа у процесі активно-рухових та інтерактивних технологій употужнює взаємодію між учнями та вчителем, сприяючи ефективному зворотному зв'язку й комфортній комунікації, що підтримує пізнавальну активність дітей упродовж усього навчального дня.

Друга умова. *Забезпечення естетичної привабливості, емоційного комфорту і сенсорної насиченості освітнього середовища початкової школи.* Ергодизайн – це проектно-художня діяльність, що передбачає конструктивне поєднання трьох найосновніших інформаційних потоків: вербального, сенсорного, структурного (речовинного, пов'язаного з архітектонічною творчістю) (Гончаренко, 2011). Особливого значення надаємо сенсорним та структурним інформаційним потокам, оскільки молодший шкільний вік є періодом інтенсивного розвитку емоційної сфери та чуттєвого сприйняття дитини. У молодших школярів домінує наочно-образне мислення: вони краще розуміють і запам'ятовують те, що бачать, чують або можуть відчутти на дотик. Таким чином, освітнє середовище початкової школи має бути чуттєво насиченим, з продуманими зоровими, слуховими й тактильними стимулами.

Естетичні елементи навколишнього простору відіграють важливу роль у емоційному сприйнятті. Проблема впливу кольору на психофізіологічний стан дитини різноаспектно студіюється в наукових розвідках учених (Г. Омельченко, Е. Міщенко, Р. Кириченко, О. Романюк, Л. Гнатюк, Н. Пашкова), які розробляють та апробовують рекомендації щодо підбору колірної гами дизайн-продуктів для дітей, шкільного обладнання та освітнього простору в цілому.

Крім естетичної насолоди та психофізіологічного комфорту, колір має нести інформаційне дидактичне навантаження. У даному аспекті доречно згадати «кольоро-інформаційні» освітні та оздоровчі технології, які «сприяють підвищенню ефективності вирішення освітніх та оздоровчих проблем шляхом звернення до психологічних ресурсів дитини» (Пашкова, 2011). Позитивні переживання учнів молодшого шкільного віку (захоплення, здивування, інтерес) стимулюють їхню пізнавальну активність, викликаючи внутрішнє бажання ставити запитання, досліджувати, спостерігати тощо.

Актуальним в руслі реалізації даної умови є «типи особистості за репрезентативними каналами (сенсорними модульностями), які людина використовує для трансляції і сприймання інформації: аудіальним, візуальним і кінестетичним» (Цимбалару, 2020, с.37). Сучасним педагогам варто адаптувати освітній процес до психофізіологічних особливостей учнів (урахування каналу сприймання навчальної інформації (Байдик, 2024, с.29); півкульну латералізацію мозку (домінування лівої чи правої півкулі) (Цимбалару, 2020, с.37), типів учнів з точки зору їхніх стилів навчання, навчальної поведінки (теоретики і прагматики, рефлексори і активісти, дивергенти і конвергенти, асимілятори та акомодатори, новатори та адаптори) (Цимбалару, 2024, с.196), а також активно застосовувати технології мультисенсорного навчання, враховуючи ергономічні вимоги до інформаційних можливостей аналізаторів учнів (Ясюк, 2024, с.39-40).

Таким чином, ергодизайн є дієвим інструментом не лише художнього оформлення простору, але й педагогічного впливу, що поєднують вербальні, сенсорні та структурні інформаційні потоки в освітньому процесі.

Третя умова. Систематичне управління процесом організації та створення здоров'язберезливого середовища з дотриманням принципів ергодизайну

Планування освітнього простору на засадах здоров'язбереження та з опорою на принципи ергодизайну передбачає цілеспрямовану й планомірну діяльність освітніх менеджерів – адміністрації та педагогічного колективу. Дослідницею Г. Мешко встановлено, що створення здоров'язбережувальних умов тісно пов'язано з наявністю в загальноосвітньому навчальному закладі антистресового менеджменту, що зможе вберегти від емоційної інтоксикації всіх учасників навчально-виховного процесу і створити школу психологічного комфорту й благополуччя, справжню школу сприяння здоров'ю (Мешко, 2016, с.199).

Учитель початкових класів виконує ключову роль організатора, наставника й координатора особистісного розвитку молодших школярів, адже «...саме менеджер початкової освіти має безпосередній та цілеспрямований вплив на формування культури здоров'я молодших школярів» (Починок, 2024, с.1312). Особливої актуальності набуває питання ергономічного аналізу з метою забезпечення педагогом належних комфортних умов освітнього середовища. Провідним завданням ергономічного аналізу є оцінка рівня функціонального комфорту, – стану, при якому досягається відповідність засобів і умов навчальної праці психофізіологічним можливостям учнів (Лаврентьева, 2019, с.102).

У процесі розробки та використання педагогом наочних матеріалів важливим є врахування чинних стандартів – ДСанПіН, Сніп, СанПіН, ДСТУ, а також науково обґрунтованих педагогіко-ергономічних вимог і рекомендацій (Карюк, & Ярощук, 2020; Лаврентьева, 2019; Карапузова, Зімниця, & Помогайбо, 2012). Причому, одним із важливих завдань учителя, особливо на етапі планування уроку, є досягнення гармонійного поєднання і балансу між естетичною привабливістю та функціональною доцільністю засобу навчання.

На основі даних логіко-теоретичного аналізу нами були систематизовані та узагальнені основні аспекти управління процесом організації та створення здоров'язбережувального середовища з дотриманням принципів ергодизайну: раціональний відбір змісту освіти, форм, методів і засобів навчання з опорою на принципи ергодизайну та з урахуванням; здійснення ергономічного аналізу факторів освітнього середовища; створення та застосування наочності та програмної продукції дидактичного призначення, що відповідає дизайн-ергономічним вимогам та педагогіко-ергономічним

рекомендаціям; підвищення рівня ергономічної культури учителів початкових класів.

Таким чином, учитель, урахувуючи принципи ергодизайну та спираючись на ергономічні показники навчальної діяльності молодших школярів (антропометричні та біомеханічні, фізіологічні та психофізіологічні, психологічні, гігієнічні та естетичні), нівелює несприятливий вплив окремих чинників середовища на здоров'я молодших школярів з метою забезпечення їхнього функціонального комфорту.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Теоретично обґрунтовано, що ергодизайн виступає як системний інструмент, що забезпечує гармонійне поєднання естетичних, функціональних та психофізіологічних характеристик простору, сприяючи комфорту та добробуту учнів початкової школи. На основі аналізу наукових підходів та педагогічного досвіду, ми визначили та обґрунтували зміст трьох ключових педагогічних умов організації такого середовища. Таким чином, інтеграція ергодизайну в освітній процес початкової школи є ефективною стратегією для формування здоров'язбережувального середовища, що відповідає сучасним викликам і потребам особистісного розвитку.

Перспективи подальших досліджень полягають у дослідженні впливу ергодизайну на академічну успішність та психоемоційний стан учнів у динаміці; аналізі можливостей використання цифрових інструментів та технологій (доповнена, віртуальна реальність тощо) для створення віртуального здоров'язбережувального освітнього простору. Ці напрямки дозволять поглибити розуміння ролі ергодизайну в освітній системі та розробити конкретні практичні інструменти для його широкого впровадження.

ЛІТЕРАТУРА

- Гончаренко, С. У. (2011). *Український педагогічний енциклопедичний словник* (2-ге вид.). Волинські обереги. (Honcharenko, S. U. (2011). *Ukrainian Pedagogical Encyclopedic Dictionary* (2nd ed.). Volyn amulets).
- Голобородько, В. М., Свірко, В. О., & Рубцов, А. Л. (2013). Ергодизайн як методологічна стратегія сучасної дизайн-ергономічної діяльності. *Дизайн освіти в Україні: перспективи розвитку*, 2, 23–26. (Holoborodko, V. M., Svirko, V. O., & Rubtsov, A. L. (2013). Ergonomics as a methodological strategy of modern design-ergonomic activity. *Design education in Ukraine: development prospects*, 2, 23–26).
- Баличева, Н. В. (2021). Здоров'язберігаюче середовище в навчальних закладах. *Інтеграція освіти, науки та бізнесу в сучасному середовищі: зимові диспути: тези доп. II Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції* (Т. 1, С. 178–180). Україна. (Balycheva, N. V. (2021). Health-

- preserving environment in educational institutions. *Integration of education, science and business in the modern environment: winter debates: abstracts of the II International Scientific and Practical Internet Conference* (Vol. 1, pp. 178–180). Ukraine).
- Байдик, В. В., та ін. (2024). *Психологічна безпека освітнього середовища: методи, технології, шляхи формування: практичний посібник* (Н. В. Лунченко, за наук. ред.). УНМЦ практичної психології і соціальної роботи. (Baidyk, V. V., et al. (2024). *Psychological safety educational environment: methods, technologies, ways of formation: a practical manual* (N. V. Lunchenko, scientific ed.). UNMC of practical psychology and social work).
- Деміракі, Т. В. (2018). *Моделювання освітнього простору в умовах реалізації Концепції «Нова українська школа»: методичні рекомендації* (В. В. Стойкова, ред.). ОІППО. (Demiraki, T. V. (2018). *Modeling of educational space in the conditions of implementation of the Concept "New Ukrainian School": methodological recommendations* (V. V. Stoykova, ed.). OIPPO).
- Дудко, С. Г. (2015). *Дидактичні засади формування здоров'язбережувального навчального середовища початкової школи* (дис. ... кандидата педагогічних наук). Київ. (Dudko, S. H. (2015). *Didactic principles of forming a health-saving educational environment in primary school* (diss. ... candidate of pedagogical sciences). Kyiv).
- Карапузова, Н. Д., Зімниця, Є. А., & Помогайбо, В. М. (2012). *Основи педагогічної ергономіки: навч. посіб.* Академвидав. (Karapuzova, N. D., Zimnytsia, Ye. A., & Pomohaibo, V. M. (2012). *Fundamentals of pedagogical ergonomics: teaching manual*. Akademvydav).
- Карюк, Н. В., & Ярошук, Л. І. (2020). Моделювання здоров'язбережувального освітнього середовища закладу освіти як основи розвитку соціально активної особистості. *Педагогічний пошук*, 1, 50–56. (Kariuk, N. V., & Yaroshchuk, L. I. (2020). Kariuk, N. V., & Yaroshchuk, L. I. (2020). Modeling of the health-saving educational environment of an educational institution as a basis for the development of a socially active personality. *Pedagogical search*, 1, 50–56).
- Лаврентьева, О. О. (2019). Ергономічний підхід до організації освітнього здоров'язбережувального середовища. У Л. М. Рибалко (Ред.), *Здоров'язбережувальні технології в освітньому середовищі: колективна монографія* (С. 94–111). Осадца В. М. (Lavrentieva, O. O. (2019). Ergonomic approach to the organization of an educational health-saving environment. In L. M. Rybalko (Ed.), *Health-saving technologies in the educational environment: a collective monograph* (pp. 94–111). Osadtsa V. M.).
- Мешко, Г. М. (2016). Управління процесом створення здоров'язбережувального освітнього середовища в загальноосвітньому навчальному закладі. *Педагогічний альманах*, (32), 195–200. (Meshko, H. M. (2016). Process management creation of a health-preserving educational environment in a general educational institution. *Pedagogical Almanac*, (32), 195–200).
- Осадченко, Т. (2016). *Створення здоров'язбережувального середовища початкової школи : практичний poradnik*. ВПЦ «Візаві». (Osadchenko, T. (2016). *Creation of a health-preserving environment in a primary school: a practical guide*. VPC "Vizavi").
- Пашкова, Н. В. (2011). Використання інформаційного кольору в освітньому процесі. *Вісник післядипломної освіти*, 4, 116–122. (Pashkova, N. V. (2011). Use of

- information color in the educational process. *Bulletin of Postgraduate Education*, 4, 116–122).
- Починок, Є. А. (2024). Менеджер початкової освіти – лідер змін у сфері здоров'я. *Вісник науки та освіти (Серія «Педагогіка»)*, 4(22), 1300–1313. (Pochynok, Ye. A. (2024). Manager of primary education - leader of changes in the health sector. *Bulletin of Science and Education (Series "Pedagogy")*, 4(22), 1300–1313).
- Сливка, Л. (2014). Організація здоров'язберігаючого середовища молодшого школяра: теоретичні й практичні аспекти. *Гірська школа українських Карпат*, 11, 44–47. (Slyvka, L. (2014). Organization of a health-preserving environment for a junior schoolchild: theoretical and practical aspects. *Mountain School of the Ukrainian Carpathians*, 11, 44–47).
- Цимбалару, А. Д. (2020). *Нова українська школа: освітній простір учня початкової школи: навч.-метод. посіб.* Видавничий дім «Освіта». (Tsymbalaru, A. D. (2020). *New Ukrainian school: educational space of a primary school student: teaching and methodical manual*. Publishing house "Education").
- Янкович, О. І., & Кузьма, І. І. (2018). *Освітні технології у початковій школі: навчально-методичний посібник*. ТНПУ ім. Володимира Гнатюка. (Yankovych, O. I., & Kuzma, I. I. (2018). *Educational technologies in primary school: teaching and methodical manual*. Volodymyr Hnatyuk National Pedagogical University of Ukraine).
- Ясюк, І. (2024). Нейропедагогіка та мозок-орієнтоване навчання: нові підходи у викладанні та навчанні іноземних мов. *Український Педагогічний журнал*, 4, 193–201. (Yasiuk, I. (2024). Neuropedagogy and brain-oriented learning: new approaches in teaching and learning foreign languages. *Ukrainian Pedagogical Journal*, 4, 193–201).

SUMMARY

Fedii Olha, Pochynok Yevheniia, Hibalova Nataliia, Protsai Liudmyla.

Pedagogical conditions for organizing a health-preserving educational environment in primary schools through ergodesign.

This article presents a comprehensive theoretical and methodological substantiation of the pedagogical conditions necessary for organizing a health-preserving environment in primary schools using the principles of ergodesign. The research is driven by the heightened relevance of health preservation within the modern Ukrainian educational context, particularly underscored by the challenges of the wartime period, which necessitate the school's role as a space for psychological stability and adaptation alongside its educational function.

The study clarifies the essence of the core concepts of a «health-preserving environment of a primary school» and «ergodesign». A health-preserving environment is defined as an integrated system of pedagogical, socio-cultural, and psychological conditions aimed at ensuring the comprehensive development of the student's personality and forming competencies necessary for maintaining health throughout life. Ergodesign is interpreted as a multidimensional concept that combines ergonomic principles and design approaches to create a safe, functionally comfortable, and effective educational space that harmoniously integrates utility, safety, innovation, and human-centeredness.

The authors identify and substantiate a triad of key interconnected pedagogical conditions for the effective implementation of this environment:

1. *The application of interactive and active-motor learning technologies, which involve the dynamic zoning of the educational space to facilitate varied forms of student interaction and rational alternation of mental and physical activity.*

2. *Ensuring the aesthetic appeal, emotional comfort, and sensory saturation of the educational environment, considering the psychophysiological characteristics of primary school students and leveraging the didactic potential of color and multi-sensory stimuli.*

3. *Systematic management of the process of organizing and creating a health-preserving environment based on ergodesign principles, which includes rational selection of educational content, ergonomic analysis, creation of didactic materials meeting design-ergonomic requirements, and enhancing the ergonomic culture of teachers.*

The article argues that ergodesign serves as a systemic tool for modeling an ergonomic educational environment that meets the tasks of the New Ukrainian School (NUS). It ensures a harmonious combination of aesthetic, functional, and psychophysiological characteristics of the space, directly impacting the comfort and well-being of younger students. The conclusions emphasize that the integration of ergodesign into the educational process is an effective strategy for forming a health-preserving environment that addresses contemporary challenges and supports the personal development of children.

Key words: *pedagogical conditions, ergodesign, health-preserving environment, primary school, educational space, primary school students.*